EDIȚIE ÎN LIMBA ROMÂNĂ

ذم قسوة القلب

Împietrirea inimii

Ibn Rajab al-Ḥanbalī

INSTITUTUL TAWHID
tawhid.ro

Ibn Rajab al-Ḥanbalī

Împietrirea inimii

ذم قسوة القلب

Institutul Tawhid
România · 2026

Titlul original: ذم قسوة القلب
Ediția I
Ediție în limba română publicată de Institutul Tawhid. Distribuție gratuită.
Institutul Tawhid · https://www.tawhid.ro

Text arab coranic: Tanzil Project, Uthmani v1.1. © 2007–2026 Tanzil Project. Licență: Creative Commons Attribution 3.0 (CC BY 3.0). https://tanzil.net. Reproducere fără modificarea textului.

Cuprins

1 Condamnarea împietririi inimii 1
2 Cauzele împietririi inimii 6
3 Leacurile împietririi inimii 10
Indice 20

1 Condamnarea împietririi inimii

În numele lui Allah, Cel Milostiv, Cel Îndurător.

Imamul, marele învățat și memorator al hadithului, Zayn al-Dīn, fiul șeicului Abū al-ʿAbbās Aḥmad ibn Rajab — Allah să-i prelungească viața și să-i facă pe oameni să aibă folos de el — a spus:

Lauda Îi aparține lui Allah.

Un tratat despre condamnarea împietririi inimii, cauzele ei și cele prin care este înlăturată.

În privința condamnării împietririi, Allah Preaînaltul spune:

﴿ثُمَّ قَسَتْ قُلُوبُكُم مِّنۢ بَعْدِ ذَٰلِكَ فَهِىَ كَٱلْحِجَارَةِ أَوْ أَشَدُّ قَسْوَةً﴾

„Apoi, după aceea, inimile voastre s-au împietrit, ajungând asemenea pietrelor sau chiar mai tari.”[1]
Coran, 2:74 — fragment

1 Al-Baqarah, 2:74.

Apoi a arătat în ce fel sunt mai tari decât pietrele, spunând:

﴿وَإِنَّ مِنَ ٱلْحِجَارَةِ لَمَا يَتَفَجَّرُ مِنْهُ ٱلْأَنْهَٰرُ ۚ وَإِنَّ مِنْهَا لَمَا يَشَّقَّقُ فَيَخْرُجُ مِنْهُ ٱلْمَآءُ ۚ وَإِنَّ مِنْهَا لَمَا يَهْبِطُ مِنْ خَشْيَةِ ٱللَّهِ﴾

„Căci dintre pietre sunt unele din care țâșnesc râuri, altele care se despică și din ele iese apă, iar altele care se prăbușesc de frica lui Allah."[1]
Coran, 2:74 — fragment

Preaînaltul mai spune:

﴿أَلَمْ يَأْنِ لِلَّذِينَ ءَامَنُوٓا۟ أَن تَخْشَعَ قُلُوبُهُمْ لِذِكْرِ ٱللَّهِ وَمَا نَزَلَ مِنَ ٱلْحَقِّ وَلَا يَكُونُوا۟ كَٱلَّذِينَ أُوتُوا۟ ٱلْكِتَٰبَ مِن قَبْلُ فَطَالَ عَلَيْهِمُ ٱلْأَمَدُ فَقَسَتْ قُلُوبُهُمْ﴾

„Oare nu a sosit timpul pentru cei care cred ca inimile lor să se smerească la pomenirea lui Allah și înaintea adevărului care a fost pogorât și să nu fie asemenea celor cărora li s-a dat Cartea mai înainte, dar asupra cărora timpul s-a prelungit, iar inimile li s-au împietrit?"[2]
Coran, 57:16 — fragment

2 Al-Ḥadīd, 57:16.

Allah Preaînaltul spune și:

﴿فَوَيْلٌ لِّلْقَـٰسِيَةِ قُلُوبُهُم مِّن ذِكْرِ ٱللَّهِ ۚ أُو۟لَـٰٓئِكَ فِى ضَلَـٰلٍ مُّبِينٍ﴾

„Vai celor ale căror inimi sunt împietrite față de pomenirea lui Allah! Aceștia se află într-o rătăcire limpede."[3]
Coran, 39:22 — fragment

El i-a descris astfel pe oamenii Cărții ca având inimile împietrite și ne-a oprit să le urmăm exemplul.

Unul dintre înaintași a spus: *„Nimeni nu are inima mai împietrită decât cunoscătorul Cărții atunci când i se împietrește inima."*

În colecția lui al-Tirmidhī[4], din relatarea lui Ibn ʿUmar, se transmite că Mesagerul lui Allah ﷺ a spus:

3 Al-Zumar, 39:22.

4 Nr. 2411, pe calea lui Ibrāhīm ibn ʿAbd Allāh ibn Ḥāṭib, de la ʿAbd Allāh ibn Dīnār, de la Ibn ʿUmar, care a relatat hadithul.
Abū ʿĪsā a spus: „Acesta este un hadith ḥasan gharīb. Nu îl cunoaștem decât din relatarea lui Ibrāhīm ibn ʿAbd Allāh ibn Ḥāṭib."
În Tuḥfat al-Ashrāf (5/445) apare: „gharīb".
Ibn Kathīr a citat în Tafsīr-ul său aprecierea lui al-Tirmidhī: „gharīb".
În biografia lui Ibrāhīm ibn ʿAbd Allāh ibn Ḥāṭib din Mīzān al-Iʿtidāl (1/161), al-Dhahabī a spus: „Dintre relatările sale neobișnuite este hadithul transmis de el de la ʿAbd Allāh ibn Dīnār, de la Ibn ʿUmar, atribuit Profetului." Apoi a menționat acest hadith și a adăugat: „Al-Tirmidhī a spus: ḥasan gharīb."

لا تكثروا الكلام بغير ذكر الله، فإن كثرة الكلام بغير ذكر الله قسوة للقلب، وإن أبعد الناس عن الله القلب القاسي

„Nu vorbiți mult fără pomenirea lui Allah, căci multa vorbire fără pomenirea lui Allah împietrește inima. Iar cel mai îndepărtat dintre oameni de Allah este cel cu inima împietrită."[4]
Ibn ʿUmar; al-Tirmidhī

În Musnad-ul lui al-Bazzār[5], de la Anas, se transmite că Profetul ﷺ a spus:

أربعة من الشقاء: جمود العين، وقساوة القلب، وطول الأمل، والحرص على الدنيا

„Patru lucruri țin de nefericire: ochiul care nu lăcrimează, împietrirea inimii, nădejdile îndelungate și lăcomia pentru această lume."
Anas; al-Bazzār

---

5 Al-Bazzār l-a relatat, după cum apare în Kashf al-Astār, nr. 3230, pe calea lui Hāniʾ ibn al-Mutawakkil, care a spus: „Ne-au relatat ʿAbd Allāh ibn Sulaymān și Abān, de la Anas." Al-Bazzār a spus: „ʿAbd Allāh ibn Sulaymān a relatat hadithuri în care nu a fost urmat de alții." Al-Haythamī a spus în al-Majmaʿ (10/226): „L-a relatat al-Bazzār, iar în lanțul său se află Hāniʾ ibn al-Mutawakkil, care este slab." Al-Dhahabī a spus în al-Mīzān (4/291): „Acesta este un hadith munkar."
Ibn ʿAdī l-a relatat în al-Kāmil (3/248), pe calea lui Sulaymān ibn ʿAmr ibn Wahb, de la Isḥāq ibn ʿAbd Allāh ibn Abī Ṭalḥah, de la Anas.
Despre acest hadith și despre un altul, Ibn ʿAdī a spus: „Sulaymān ibn ʿAmr a născocit aceste două hadithuri, atribuindu-le lui Isḥāq ibn ʿAbd Allāh ibn Abī Ṭalḥah."
Abū Nuʿaym l-a relatat în al-Ḥilyah (6/175), pe calea lui Ḥajjāj ibn Minhāl, de la Ṣāliḥ al-Murrī, de la Yazīd al-Raqāshī, de la Anas.
El a spus: „Ḥajjāj este singurul care l-a transmis de la Ṣāliḥ cu lanț neîntrerupt, atribuindu-l Profetului."

Ibn al-Jawzī l-a menționat în al-Mawḍūʿāt[6], pe calea mincinosului Abū Dāwūd al-Nakhaʿī, de la Isḥāq ibn ʿAbd Allāh ibn Abī Ṭalḥah, de la Anas.

Mālik ibn Dīnār a spus: „Niciun rob nu a fost lovit de o pedeapsă mai mare decât împietrirea inimii." ʿAbd Allāh ibn Aḥmad a menționat aceasta în al-Zuhd[7].

Ḥudhayfah al-Marʿashī a spus: „Nimeni nu a fost încercat cu o nenorocire mai mare decât împietrirea inimii sale." A relatat-o Abū Nuʿaym[8].

6 Al-Mawḍūʿāt (3/125).
7 Al-Zuhd, nr. 320.
8 În al-Ḥilyah (8/269).

2 Cauzele împietririi inimii

Cauzele împietririi inimii sunt numeroase:

Una dintre ele este vorbirea multă fără pomenirea lui Allah, așa cum s-a arătat în hadithul anterior al lui Ibn ʿUmar.

O altă cauză este încălcarea legământului cu Allah Preaînaltul. El spune:

﴿فَبِمَا نَقْضِهِم مِّيثَٰقَهُمْ لَعَنَّٰهُمْ وَجَعَلْنَا قُلُوبَهُمْ قَٰسِيَةً﴾

„Din pricina încălcării legământului lor, i-am blestemat și le-am făcut inimile împietrite.”[9]

Coran, 5:13 — fragment

Într-una dintre predicile sale, Ibn ʿAqīl a spus: „Tu, cel care simți că ți s-a împietrit inima, ai grijă să nu fi încălcat vreun legământ, căci Allah spune:

﴿فَبِمَا نَقْضِهِم مِّيثَٰقَهُمْ﴾

«Din pricina încălcării legământului lor...»

Coran, 5:13 — fragment

” — până la sfârșitul versetului.[9]

---

9 Al-Māʾidah, 5:13.

10 L-au relatat al-Tirmidhī, nr. 2305; Aḥmad în al-Musnad (2/310); Abū Yaʿlā în al-Musnad, nr. 6240; al-Ṭabarānī în al-Awsaṭ, nr. 7054; al-Bayhaqī în al-Shuʿab, nr. 9543 și 11128; și Abū Nuʿaym în al-Ḥilyah (6/295). Toți l-au transmis, în forma sa lungă, pe calea lui Jaʿfar ibn Sulaymān, de la Abū Ṭāriq, de la al-Ḥasan.
Abū ʿĪsā a spus: „Acesta este un hadith gharīb. Nu îl cunoaștem decât din relatarea lui Jaʿfar ibn Sulaymān. Al-Ḥasan nu a auzit nimic de la Abū Hurayrah. Astfel s-a transmis de la Ayyūb, Yūnus ibn ʿUbayd și ʿAlī ibn Zayd: ei au spus că al-Ḥasan nu a auzit de la Abū Hurayrah. Abū ʿUbaydah al-Nājī a relatat aceste cuvinte de la al-Ḥasan ca afirmație a acestuia, fără să menționeze transmiterea de la Abū Hurayrah, de la Profet ﷺ.”

O altă cauză este râsul mult. În al-Tirmidhī[10], de la al-Ḥasan, de la Abū Hurayrah, de la Profet ﷺ, se transmite:

لا تكثروا الضحك، فإن كثرة الضحك تميت القلب

„Nu râdeți mult, căci râsul mult omoară inima."
Abū Hurayrah; al-Tirmidhī

Al-Tirmidhī a menționat că aceste cuvinte au fost transmise și ca afirmație a lui al-Ḥasan.

Ibn Mājah[11] a relatat, pe calea lui Abū Rajāʾ al-Jazarī, de la Burd ibn Sinān, de la Makḥūl, de la Wāthilah ibn al-Asqaʿ, de la Abū Hurayrah, că Mesagerul lui Allah ﷺ a spus:

كثرة الضحك تميت القلب

„Râsul mult omoară inima."
Abū Hurayrah; Ibn Mājah

A mai fost relatat pe calea lui Ibrāhīm ibn ʿAbd Allāh ibn Ḥunayn, de la Abū Hurayrah, de la Profet ﷺ.[12]

O altă cauză este mâncatul mult, mai ales dacă hrana provine din lucruri îndoielnice ori interzise. Bishr ibn al-Ḥārith a spus: „Două lucruri împietresc inima: vorbirea multă și mâncatul mult." Abū Nuʿaym a menționat aceasta.[13]

Al-Marwadhī a menționat în Kitāb al-Waraʿ: *„L-am întrebat pe Abū ʿAbd Allāh — adică pe Aḥmad ibn Ḥanbal —: «Poate omul să simtă că inima i se înmoaie atunci când este sătul?» El a răspuns: «Nu cred.»"*

Abū Nuʿaym a spus în al-Ḥilyah (6/295): „Este o relatare gharīb de la al-Ḥasan; Jaʿfar este singurul care a transmis-o de la Abū Ṭāriq." Al-ʿAjlūnī a spus în Kashf al-Khafāʾ (1/44): „Aḥmad și al-Tirmidhī l-au relatat cu un lanț slab."

11 Nr. 4217, pe calea lui Makḥūl, de la Wāthilah, în forma sa lungă. Al-Dāraquṭnī a menționat în al-ʿIlal (7/263–265), nr. 1339, deosebirile dintre transmiterile acestui hadith, apoi a spus: „Hadithul nu este dovedit."

12 L-a relatat Ibn Mājah, nr. 4193.

13 Al-Ḥilyah (8/350).

O altă cauză este înmulțirea păcatelor. Allah Preaînaltul spune:

﴿كَلَّا ۖ بَلْ ۜ رَانَ عَلَىٰ قُلُوبِهِم مَّا كَانُوا يَكْسِبُونَ﴾

„Nicidecum! Ci inimile lor au fost acoperite de ceea ce au dobândit.”[14]
Coran, 83:14

În al-Musnad și în al-Tirmidhī, de la Abū Hurayrah, de la Profet ﷺ, se transmite:

إن المؤمن إذا أذنب كانت نكتة سوداء في قلبه، فإن تاب ونزع واستغفر صقل قلبه، وإن زاد زادت حتى يعلو قلبه، فذلك الران الذي ذكر الله في كتابه: ﴿كَلَّا ۖ بَلْ ۜ رَانَ عَلَىٰ قُلُوبِهِم مَّا كَانُوا يَكْسِبُونَ﴾

„Atunci când credinciosul săvârșește un păcat, pe inima lui se așază o pată neagră. Dacă se căiește, renunță și cere iertare, inima îi este curățată. Dacă însă adaugă alte păcate, pata se mărește până îi acoperă inima. Aceasta este acoperirea pe care Allah a menționat-o în Cartea Sa: «Nicidecum! Ci inimile lor au fost acoperite de ceea ce au dobândit.»”[14]
Abū Hurayrah; Aḥmad și al-Tirmidhī

Al-Tirmidhī a spus: „ṣaḥīḥ”.[15]

14 Al-Muṭaffifīn, 83:14.

15 L-au relatat Aḥmad (2/297); al-Tirmidhī, nr. 3334; al-Nasā'ī în al-Kubrā (6/110); Ibn Mājah, nr. 4244; al-Ṭabarī în Tafsīr-ul său (1/112 și 30/98); al-Ḥākim (2/562); al-Bayhaqī în al-Sunan al-Kabīr (10/88) și în al-Shuʿab, nr. 7203. Ei l-au transmis pe mai multe căi de la Ibn ʿAjlān, de la al-Qaʿqāʿ ibn Ḥakīm, de la Abū Ṣāliḥ, de la Abū Hurayrah, care a relatat hadithul. Al-Tirmidhī a spus: „ḥasan ṣaḥīḥ”.

Unul dintre înaintași a spus: *„Când trupul este dezgolit, devine sensibil; tot astfel, când păcatele inimii sunt puține, lacrimile ei curg repede."*

În acest sens, Ibn al-Mubārak — Allah să aibă milă de el — a spus:

Am văzut că păcatele omoară inimile,
iar stăruința în ele aduce umilința.

Părăsirea păcatelor este viața inimilor,
iar binele sufletului stă în a te împotrivi pornirilor sale.

Al-Ḥākim a spus: „Este autentic potrivit condițiilor lui Muslim, dar cei doi nu l-au inclus în colecțiile lor."

3 Leacurile împietririi inimii

Și mijloacele prin care este înlăturată împietrirea sunt numeroase:

Unul dintre ele este pomenirea multă a lui Allah, în care inima și limba sunt în acord. Al-Muʿallā ibn Ziyād a spus: *„Un om i-a spus lui al-Ḥasan: «Abū Saʿīd, mă plâng ție de împietrirea inimii mele.» El a răspuns: «Apropie-o de pomenirea lui Allah.»"*

Wahb ibn al-Ward a spus: *„Am cercetat această chestiune și nu am găsit nimic care să înmoaie aceste inimi și să atragă adevărul mai puternic decât citirea Coranului de către cel care cugetă la el."*

Yaḥyā ibn Muʿādh și Ibrāhīm al-Khawwāṣ au spus: *„Leacul inimii constă în cinci lucruri: citirea Coranului cu meditație, stomacul gol, rugăciunea de noapte, implorarea smerită înaintea zorilor și șederea în tovărășia celor evlavioși."*

Temeiul faptului că pomenirea lui Allah înlătură împietrirea inimilor este cuvântul Său:

﴿ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ وَتَطۡمَئِنُّ قُلُوبُهُم بِذِكۡرِ ٱللَّهِۗ أَلَا بِذِكۡرِ ٱللَّهِ تَطۡمَئِنُّ ٱلۡقُلُوبُ﴾

„Cei care cred și ale căror inimi se liniștesc prin pomenirea lui Allah. Oare nu prin pomenirea lui Allah se liniștesc inimile?"[16]

Coran, 13:28

16 Al-Raʿd, 13:28.

Și cuvântul Său:

﴿ٱللَّهُ نَزَّلَ أَحْسَنَ ٱلْحَدِيثِ كِتَٰبًا مُّتَشَٰبِهًا مَّثَانِىَ تَقْشَعِرُّ مِنْهُ جُلُودُ ٱلَّذِينَ يَخْشَوْنَ رَبَّهُمْ ثُمَّ تَلِينُ جُلُودُهُمْ وَقُلُوبُهُمْ إِلَىٰ ذِكْرِ ٱللَّهِ﴾

„Allah a pogorât cea mai frumoasă vorbire, o Carte ale cărei părți se aseamănă și se repetă. Pielea celor care se tem de Domnul lor se înfioară la auzul ei, apoi pielea și inimile lor se înmoaie la pomenirea lui Allah."[17]
Coran, 39:23 — fragment

Allah Preaînaltul mai spune:

﴿أَلَمْ يَأْنِ لِلَّذِينَ ءَامَنُوٓا۟ أَن تَخْشَعَ قُلُوبُهُمْ لِذِكْرِ ٱللَّهِ وَمَا نَزَلَ مِنَ ٱلْحَقِّ﴾

„Oare nu a sosit timpul pentru cei care cred ca inimile lor să se smerească la pomenirea lui Allah și înaintea adevărului care a fost pogorât?"[18]
Coran, 57:16 — fragment

Într-o relatare transmisă de ʿAbd al-ʿAzīz ibn Abī Rawwād de la Profet ﷺ, cu lanț întrerupt, se spune: „Aceste inimi ruginesc așa cum ruginește fierul." S-a întrebat: „Și prin ce se curăță ele, Mesager al lui Allah?" El a răspuns: „Prin recitarea Cărții lui Allah și prin pomenirea Sa multă."[19]

17 Al-Zumar, 39:23.

18 Al-Ḥadīd, 57:16.

19 L-au relatat Ibn ʿAdī în al-Kāmil (1/259 și 5/283); Abū Nuʿaym în al-Ḥilyah (8/197); al-Bayhaqī în al-Shuʿab, nr. 2014; al-Khaṭīb în Tārīkh-ul său (11/85); al-Quḍāʿī în Musnad al-Shihāb, nr. 178 și 1179; și Ibn al-Jawzī în al-ʿIlal

Un alt mijloc este bunătatea față de orfani și sărmani. Ibn Abī al-Dunyā a relatat: „Ne-a relatat ʿAlī ibn al-Jaʿd, căruia i-a relatat Ḥammād ibn Salamah, de la Abū ʿImrān al-Jawnī, de la Abū Hurayrah: «Un om s-a plâns Mesagerului lui Allah ﷺ de împietrirea inimii sale, iar el i-a spus: „Dacă vrei să ți se înmoaie inima, mângâie capul orfanului și hrănește-l pe sărman.”»” Lanțul său este bun.[20]

La fel l-a relatat Ibn Mahdī, de la Ḥammād ibn Salamah. Jaʿfar ibn Musāfir l-a relatat astfel: *„Ne-a relatat Muʾammal, căruia i-a relatat Ḥammād, de la Abū ʿImrān, de la ʿAbd Allāh ibn al-Ṣāmit, de la Abū Dharr, de la Profet ﷺ.”*

Se pare însă că această formă nu este păstrată corect de la Ḥammād.

Al-Jawzajānī l-a relatat astfel: *„Ne-a relatat Muḥammad ibn ʿAbd Allāh al-Raqāshī, căruia i-a relatat Jaʿfar, căruia i-a relatat*

---

al-Mutanāhiyah (2/832). Ei l-au transmis pe calea lui ʿAbd al-ʿAzīz ibn Abī Rawwād, de la Nāfiʿ, de la Ibn ʿUmar, atribuindu-l Profetului.
Ibn ʿAdī a spus despre al-Wāsiṭī: „Nu am văzut ca învățații dinaintea noastră să se fi pronunțat despre el. L-am menționat doar din pricina unor hadithuri munkar pe care le-a transmis de la oameni demni de încredere.”
Al-Khaṭīb a transmis cuvintele lui al-Dāraquṭnī: „Al-Ghassānī este abandonat și minte.” Le-au transmis și Ibn al-Jawzī în al-ʿIlal și al-Dhahabī în al-Mīzān.
Abū Nuʿaym a spus: „Este o relatare gharīb de la Nāfiʿ și ʿAbd al-ʿAzīz, pe care Abū Hishām — al cărui nume este ʿAbd al-Raḥīm ibn Hārūn al-Wāsiṭī — a transmis-o singur.”
Ibn al-Jawzī a spus: „Acest hadith este cunoscut de la ʿAbd al-ʿAzīz și este cunoscut prin relatarea lui ʿAbd al-Raḥīm ibn Hārūn al-Ghassānī de la el. Ibrāhīm l-a preluat pe ascuns de la acesta. Cât despre ʿAbd al-ʿAzīz, Ibn Ḥibbān a spus că relata pe baza presupunerii și a uitării, astfel că relatarea sa nu mai constituie dovadă. Cât despre ʿAbd al-Raḥīm, al-Dāraquṭnī a spus că este abandonat în hadith. Iar Ibrāhīm ibn ʿAdī transmitea relatări munkar.” El a adăugat: „După părerea mea, fura hadithul.”
Al-Dhahabī a spus în al-Mīzān, despre al-Wāsiṭī: „El a relatat de la ʿAbd al-ʿAzīz ibn Abī Rawwād, de la Nāfiʿ, de la Ibn ʿUmar, atribuindu-l Profetului, hadithul «Aceste inimi...»” Ḥafṣ ibn Ghiyāth l-a relatat de la ʿAbd al-ʿAzīz, care a spus: „Mesagerul lui Allah ﷺ a spus...” și a menționat hadithul cu lanț întrerupt.

20 L-a relatat și Aḥmad (2/263).

Abū ʿImrān al-Ǧawnī”, cu lanț întrerupt. Această formă este mai potrivită, iar Jaʿfar cunoaște mai bine hadithurile lui Abū ʿImrān decât Ḥammād ibn Salamah.

Abū Nuʿaym[21] a relatat, pe calea lui ʿAbd al-Razzāq, de la Maʿmar[22], de la un însoțitor al său, că Abū al-Dardāʾ i-a scris lui Salmān: „Arată-i milă orfanului, apropie-l de tine și hrănește-l din hrana ta, căci l-am auzit pe Mesagerul lui Allah ﷺ când un om a venit la el, plângându-se de împietrirea inimii sale. El i-a spus: «Vrei să ți se înmoaie inima?» Omul a răspuns: «Da.» Atunci el i-a spus: «Apropie-l pe orfan de tine, mângâie-i capul și hrănește-l din hrana ta, căci aceasta îți înmoaie inima și îți înlesnește împlinirea nevoii.»”

Abū Nuʿaym a spus: *„Ibn Ǧābir și al-Muṭʿim ibn al-Miqdām l-au relatat de la Muḥammad ibn Wāsiʿ, potrivit căruia Abū al-Dardāʾ i-a scris lui Salmān...”* și a menționat o relatare asemănătoare.

Abū Ṭālib a transmis că un om l-a întrebat pe Abū ʿAbd Allāh — adică pe Aḥmad ibn Ḥanbal —: *„Cum să-mi înmoi inima?”* El a răspuns: *„Intră în cimitir și mângâie capul orfanului.”*

Un alt mijloc este pomenirea deasă a morții. Ibn Abī al-Dunyā a menționat, cu lanțul său de transmitere, de la Manșūr ibn ʿAbd al-Raḥmān, de la Ṣafiyyah: *„O femeie a venit la ʿĀʾishah să i se plângă de împietrirea inimii. Ea i-a spus: «Pomenește des moartea; inima ți se va înmuia și îți vei putea împlini nevoia.» Femeia a făcut astfel și a simțit că inima i s-a îndreptat. A venit apoi să-i mulțumească lui ʿĀʾishah — Allah să fie mulțumit de ea.”*

Mai mulți înaintași, printre care Saʿīd ibn Jubayr și Rabīʿ ibn Abī Rāshid, spuneau: *„Dacă pomenirea morții ar părăsi inimile noastre pentru un ceas, inimile noastre s-ar strica.”*

---

21 Al-Ḥilyah (1/214), cu acest lanț, în forma lungă. Autorul a spus: „Ibn Jābir și al-Muṭʿim ibn al-Miqdām au relatat de la Muḥammad ibn Wāsiʿ că Abū al-Dardāʾ i-a scris lui Salmān...” și a menționat ceva asemănător.
Eu spun: relatarea lui Muḥammad ibn Wāsiʿ se află la al-Bayhaqī, în al-Shuʿab, nr. 10657.

22 Al-Jāmiʿ al lui Maʿmar ibn Rāshid (11/97, împreună cu al-Muṣannaf), nr. 20029.

În colecțiile al-Sunan[23], de la Profet ﷺ, se transmite: „Pomeniți-l mult pe cel care curmă plăcerile" — adică moartea.

S-a transmis, cu lanț întrerupt, de la ʿAṭāʾ al-Khurāsānī: *„Mesagerul lui Allah ﷺ a trecut pe lângă o adunare în care râsul se întețise și a spus: «Amestecați în adunarea voastră pomenirea celui care tulbură plăcerile.» Ei au întrebat: «Și cine tulbură plăcerile, Mesager al lui Allah?» El a răspuns: «Moartea.»"*

Un alt mijloc este vizitarea mormintelor, cugetând la starea celor îngropați și la ceea ce au ajuns. A fost menționat mai înainte răspunsul lui Aḥmad către cel care îl întrebase ce îi înmoaie inima: *„Intră în cimitir."*

În Ṣaḥīḥ Muslim[24] este confirmat de la Abū Hurayrah că Profetul ﷺ a spus: „Vizitați mormintele, căci ele amintesc de moarte."

De la Buraydah se transmite că Profetul ﷺ a spus: „Vă oprisem să vizitați mormintele. Vizitați-le, căci ele amintesc de Viața de Apoi." L-au relatat Aḥmad[25] și al-Tirmidhī, care l-a declarat autentic.

De la Anas se transmite că Profetul ﷺ a spus: „Vă oprisem să vizitați mormintele. Apoi mi s-a arătat că ele înmoaie inima, fac ochiul să lăcrimeze și amintesc de Viața de Apoi. Vizitați-le și nu rostiți vorbe necuviincioase." L-au relatat imamul Aḥmad[26] și Ibn Abī al-Dunyā.

Ibn Abī al-Dunyā a menționat de la Muḥammad ibn Ṣāliḥ al-Tammār: *„Ṣafwān ibn Sulaym venea în unele zile la al-Baqīʿ și trecea pe lângă mine. Într-o zi l-am urmat și mi-am spus: «Pe Allah, am să văd ce face!» Și-a acoperit capul și s-a așezat lângă unul dintre morminte. A plâns întruna, până mi s-a făcut milă de el."*

El a spus: *„Am crezut că este mormântul cuiva din familia lui. Altă dată a trecut din nou pe lângă mine, iar eu l-am urmat. S-a*

23 L-au relatat Aḥmad (2/292); al-Tirmidhī, nr. 2307; al-Nasāʾī (4/4); și Ibn Mājah, nr. 4258.

24 Nr. 976.

25 L-au relatat Aḥmad (5/356, 359 și 361); Muslim, nr. 672, precum și (3/564 și 1585); și al-Tirmidhī, nr. 1054, 1510 și 1869.

26 Aḥmad, al-Musnad (3/237 și 250).

așezat lângă un alt mormânt și a făcut la fel. I-am povestit aceasta lui Muḥammad ibn al-Munkadir și i-am spus: «Credeam că este mormântul cuiva din familia lui.» Muḥammad a răspuns: «Toți sunt familia și frații săi. Este un om care își mișcă inima prin pomenirea morților ori de câte ori simte împietrire.»" Apoi Muḥammad ibn al-Munkadir a început, la rândul său, să treacă pe lângă mine și să meargă la al-Baqīʿ. Într-o zi l-am salutat, iar el mi-a spus: *„Nu ți-a folosit îndemnul lui Ṣafwān!"* Am socotit că el avusese folos din ceea ce îi povestisem despre aceasta.

El a mai menționat că o bătrână evlavioasă din ʿAbd al-Qays mergea des la morminte și a fost mustrată pentru aceasta. Ea a răspuns: „Când inima împietrită ajunge să fie aspră, numai urmele descompunerii o mai înmoaie. Vin la morminte de parcă i-aș vedea ieșind dintre straturile lor, de parcă aș privi acele chipuri acoperite de țărână, acele trupuri schimbate și acele giulgiuri murdare. Ce privelițe, care nu le bucură [...] inimile! Cât de cumplită este amărăciunea sufletelor și cât de mare pieirea trupurilor!"

Ziyād al-Numayrī a spus: *„Ori de câte ori am dorit să plâng, am trecut pe acolo."* Un om l-a întrebat: *„Cum anume?"* El a răspuns: *„Când doresc aceasta, ies la cimitir, mă așez lângă unul dintre acele morminte și cuget la descompunerea la care au ajuns ei, amintindu-mi de răgazul în care ne aflăm noi. Atunci mă pierd cu totul!"*

Eu am spus — și Allah este Cel care dă izbândă:

În lăcașul pustiirii stărui să clădești
și înfrumusețezi ceea ce nu ai fost creat să înfrumusețezi.

Zilele nu ți-au mai lăsat nicio scuză:
te-au povățuit, dar nu ai luat aminte.

La plecare ești chemat în fiecare clipă;
ți se vestește că tu ești cel chemat.

Auzi chemarea, dar rămâi nepăsător
față de cel ce strigă, de parcă nu ai fi auzit.

Știi că te așteaptă o călătorie lungă,
dar ai uitat să-i pregătești merindea.

Tu dormi, iar cel ce îți urmărește zilele aleargă
în urma ta și nu doarme. Cum de ai adormit?

Neajunsurile acestei lumi sunt multe,
dar tu ai fost plămădit cu iubire pentru ea.

Viața se risipește în joacă și distracție;
dacă ți s-ar fi dat înțelepciune, nu te-ai fi jucat.

După moarte nu sunt decât Focul pentru cel neascultător
sau desfătarea, dacă ai ascultat.

Prin speranțe deșarte nu vei fi adus înapoi în această lume,
ca să faci binele pe care l-ai lăsat nefăcut.

Astăzi încep prin a mă mustra pe mine însumi,
căci sufletul meu a făcut lucruri asemenea celor făcute de tine.

O, suflete al meu, te mai afunzi în păcate,
după ce ai împlinit patruzeci de ani și încă șase?

Nădăjduiesc ca viața să mi se prelungească,
până voi vedea pregătită merindea plecării.

O, ramură a tinereții, te legeni plină de mândrie,
de parcă timpul ar fi trecut și ai fi încărunțit!

Ai aflat; părăsește, așadar, calea neștiinței și teme-te
de un strigăt: ai știut, dar nu ai făptuit.

Tu, cel care aduni averi, spune-mi:
te va feri de moarte ceea ce ai adunat?

Tu, cel care dorești să dai porunci cărora să li se dea ascultare,
pentru ca aceia cărora le poruncești să le audă și să le
împlinească,

te-ai grăbit către dregătorie fără să-ți pese
dacă ai nedreptățit oamenii ori ai fost drept.

Oare nu știi că, în ziua când ți-a fost dată,
ai fost înjunghiat fără cuțit?

Bucuria de a auzi că ai fost numit nu face cât
mâhnirea zilei în care auzi că ai fost înlăturat.

Nu amâna, căci timpul este o sabie:
dacă nu profiți de el, l-ai pierdut.

Vezi cum zilele veștejesc fiecare ramură
și împăturesc ceea ce ți-au desfășurat din bucurie.

Știi că această lume este doar un vis:
când este mai dulce, te trezești.

Cum de te abați de la dobândirea celor nepieritoare,
când cele trecătoare și podoabele lor te-au preocupat?

Această lume, dacă te bucură într-o zi,
îți aduce îndoită întristare pentru bucuria avută.

Te amăgește ca un miraj, iar tu pornești
spre el, fără să simți că ai fost înșelat.

Privește câți oameni dragi a nimicit,
de parcă ai fi ferit de ceea ce ai văzut.

Îi îngropi, apoi te întorci bucuros
de moștenirea și bunurile pe care le-ai dobândit.

Îi uiți, deși mâine vei pieri și tu,
de parcă nu ai fi fost creat și nu ai fi existat.

Povestești despre ei și spui: «Au fost...»
Da, au fost, așa cum — pe Allah — ai fost și tu.

Ei sunt povestea ta, iar mâine tu vei fi poveste
pentru alții. Fă binele pe cât îți stă în putință!

După moarte, omul rămâne o amintire:
fă ca vorbele despre tine să fie frumoase când vei fi pomenit.

Întreabă zilele despre unchiul dinspre tată și cel dinspre mamă.
Dar de ce să mai întrebi, când ai aflat?

Oare nu le vezi casele pustii,
nemairecunoscând în ele ceea ce cunoșteai?

Un alt mijloc este privirea locuințelor celor pieriți și învățătura luată din casele celor de demult.

Ibn Abī al-Dunyā a relatat în Kitāb al-Tafakkur wa-l-Iʿtibār, cu lanțul său, de la ʿUmar ibn Sulaym al-Bāhilī, de la Abū al-Walīd: *„Când Ibn ʿUmar voia să-și cerceteze inima, mergea la o ruină, se oprea în ușa ei și striga cu glas trist: «Unde sunt locuitorii tăi?» Apoi se întorcea către sine și spunea: «Totul va pieri, în afară de Fața Sa.»"*

În Kitāb al-Qubūr, el a relatat cu lanțul său de la Muḥammad ibn Qudāmah: *„Când Rabīʿ ibn Khuthaym simțea că i s-a împietrit inima, mergea noaptea la casa unui prieten care murise și striga: «Cutare, fiul lui cutare! Cutare, fiul lui cutare!» Apoi spunea: «Oare ce ai făcut și ce s-a făcut cu tine?» Plângea până îi curgeau lacrimile, iar urmele plânsului se puteau vedea până în noaptea următoare."*

Un alt mijloc este hrănirea din cele îngăduite. Abū Nuʿaym și alții au relatat, pe calea lui ʿUmar ibn Ṣāliḥ al-Ṭarsūsī: „Am mers, împreună cu Yaḥyā al-Jallāʾ — despre care se spunea că este dintre abdāl —, la Abū ʿAbd Allāh Aḥmad ibn Ḥanbal și l-am întrebat. Lângă el se aflau Būrān și Zuhayr al-Jammāl. Am spus: *«Allah să aibă milă de tine, Abū ʿAbd Allāh! Prin ce se înmoaie inimile?»* El și-a privit însoțitorii, le-a făcut un semn din ochi, apoi și-a plecat capul. L-a ridicat din nou și a răspuns: *«Fiul meu, prin hrănirea din cele îngăduite.»* Am mers apoi, așa cum eram, la Abū Naṣr Bishr ibn al-Ḥārith și i-am spus: *«Abū Naṣr, prin ce se înmoaie inimile?»* El a răspuns: *«Oare nu prin pomenirea lui Allah se liniștesc inimile?»* I-am spus: *«Vin de la Abū ʿAbd Allāh.»* El a spus: *«Ei bine, ce ți-a spus Abū ʿAbd Allāh?»* Am răspuns: *«A spus: prin hrănirea din cele îngăduite.»* Atunci el a spus: *«A atins temelia! A atins temelia!»* Am trecut apoi pe la ʿAbd al-Wahhāb al-Warrāq și i-am spus: *«Abū al-Ḥasan, prin ce se înmoaie inimile?»* El a răspuns: *«Oare nu prin pomenirea lui Allah se liniștesc inimile?»* I-am spus: *«Vin de la Abū ʿAbd Allāh.»* Obrajii i s-au înroșit de bucurie și m-a întrebat: *«Ce ți-a spus Abū ʿAbd Allāh?»* Am răspuns: *«Prin hrănirea din cele îngăduite.»* El a spus: *«Ți-a adus esența! Ți-a adus esența! Temelia, însăși temelia desăvârșită.»*

Unul dintre ei a spus despre el: *„Ai povestit, dar ai pierdut ceea ce era mai potrivit."*

Lauda Îi aparține numai lui Allah.

Indice

moarte 14, 16–17
orfan 13
păcate 8, 16
pomenirea lui Allah 3–4, 6, 10–11, 19

EDIȚIE ÎN LIMBA ROMÂNĂ

Împietrirea inimii

Cauzele împietririi inimii și căile prin care ea se înmoaie: pomenirea lui Allah, meditația la Coran, bunătatea față de cei nevoiași și luarea aminte la sfârșitul vieții.

Autor: Ibn Rajab al-Ḥanbalī

Traducere în limba română

Institutul Tawhid

INSTITUTUL TAWHID

tawhid.ro